Köndələnçay bağlara bar, ellərə var gətirəcək

30 illik işğal dövründə erməni vandalları çaylarımıza qarşı da ekoloji terror törədərək onların sularını olmazın dərəcədə çirkləndirmişdilər. Eyni zamanda su ehtiyatlarından məqsədli şəkildə təzyiq vasitəsi kimi istifadə etmişlər. Kənd təsərrüfatında işlərin qızğın çağında, suvarmaya ciddi ehtiyac olduğu mövsümlərdə çayların qarşısını kəsmişlər.

Daşqınlar baş verəndə, eləcə də əkinlərə su lazım olmayan vaxtlarda isə anbarların ağzını açaraq ciddi problemlər yaratmışlar. Su anbarlarının qəsdən dağıdılması o dövrdə düşmənin təkcə Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun deyil, nəticə etibarilə ölkəmizin aqrar sahəsinə vurduğu ağır zərbədir.

Uzun müddət ərzində həmin taleyi Köndələnçay və çayın üzərindəki su anbarı da yaşayıb. Bu anbarların böyük ərazidə kənd təsərrüfatı üçün əhəmiyyətini nəzərə alaraq Prezident İlham Əliyev azad edilmiş bölgələrimizdə görüləcək işlər sırasında onların da təmir-bərpasını önə çəkmişdir.

"Görün, işğal altında qalan su anbarları nə qədər idi. Xudafərin - 1 milyard 600 milyon kubmetr su ehtiyatı olan ən böyük su anbarı, Qız qalası, Suqovuşan, Xaçın, Köndələnçay-1, Köndələnçay-2, Aşağı Köndələnçay, Ağdamkənd - bax, bu su anbarları işğal altında idi. İndi biz onları bərpa edirik və bərpa edəcəyik. Konkret layihələrə gəldikdə, mən bu sahədə hansı işlər görüləcəyini də bildirməliyəm. Həkəriçay su anbarının tikintisi nəzərdə tutulur, yeni su anbarı olacaq. Suqovuşan su anbarının və kanalın təmiri. Kanalın uzunluğu 5,2 kilometrdir, təmirdən sonra Suqovuşandan daha böyük əraziyə suyun verilməsi mümkün olacaq. Xaçınçay su anbarının və 7 kilometr uzunluğunda kanalın təmiri. Onu da bildirməliyəm ki, Xaçınçay su anbarı düz Fərrux dağının altındadır, Fərrux kəndinin düz böyründədir və ermənilərin hərbi mövqeləri bu su anbarının istismarını təhlükəyə salmışdı, yəni böyük bir təhlükə mənbəyi idi. Dəfələrlə oradan və digər kəndlərdən Ağdam istiqamətinə atəş açılırdı. Fərrux dağını, məncə, indi dünyada tanımayan yoxdur və Azərbaycanın böyük dağı olan Fərrux dağı bu gün bizim nəzarətimizdədir, Azərbaycan bayrağı orada dalğalanır. Xaçınçayın təhlükəsizliyi və bu sudan istifadə etmək üçün Fərrux dağının böyük əhəmiyyəti var. Ondan sonra Aşağı Köndələnçay, Köndələnçay-1 və Köndələnçay-2 su anbarlarının təmiri nəzərdə tutulur. Tərtərçay Sol Sahil kanalının, Ağdam, Füzuli və Cəbrayıl rayonlarının su təsərrüfatı kompleksinin yenidən qurulması, o cümlədən su mənbələrinin müəyyən edilməsi nəzərdə tutulur. Çünki sovet vaxtında olan su mənbələri bəzi səbəblərə görə uyğun olmaya bilər. Ona görə bu kompleks tədbirlər nəzərdə tutulur və Bərgüşad su anbarının layihəsinin hazırlanması bu il öz həllini tapmalıdır. Bu yaxınlarda verilən yeni təklif əsasında Zəngilan, ya da Qubadlı rayonlarının birində yeni su anbarının tikintisi nəzərdə tutulur və bu kanalların inşası bizə imkan verəcək ki, yaxın zamanlarda 10 min hektarı suvarma ilə təmin edək. Yenə də demək istəyirəm ki, bütün bu işlər ümumi su təsərrüfatı sistemimizə inteqrasiya edilməlidir". Bu sözləri dövlətimizin başçısı üç il əvvəl demişdi. Nəzərdə tutulan işlərin böyük bir hissəsi isə qısa müddətdə artıq görülüb. O cümlədən təmir-bərpadan sonra Füzuli rayonunda Köndələnçay su anbarları kompleksi də istifadəyə verilib. Qeyd edək ki, burada aparılan işlər daim Prezident İlham Əliyevin diqqət mərkəzində olub. Dövlətimizin başçısı həmin ərazilərə səfərləri zamanı Köndələnçay su anbarlarının inşaatçılarına da baş çəkib. Bu il mayın 10-da isə kompleksin açılışını edib.

Köndələnçay çayının məcrasında üç su anbarı var. Burada tikilmiş ümumi su tutumu 3,9 milyon kubmetr (faydalı həcmi 3,6 milyon kubmetr), hündürlüyü 14 metr olan Köndələnçay-1 su anbarı 1962-ci ildə istismara verilmişdi. İşğaldan azad olunmuş ərazilərimizdə kompleks meliorasiya-irriqasiya tədbirləri sırasında bu su anbarının təmir-bərpası da özünəməxsus yer tutur. Belə ki, bəndin qurğuları və mexaniki avadanlıqları sabit iş rejiminə gətirilib və istismar üçün normal vəziyyət yaradılıb.

1951-ci ildə istismara verilən Köndələnçay-2 su anbarının ümumi su tutumu 2,1 milyon kubmetr (faydalı həcmi 1,6 milyon kubmetr), hündürlüyü 23,35 metrdir. Bu su anbarında da müvafiq təmir-bərpa işləri həyata keçirilib. Layihələndirmənin məqsədi bəndin qurğularının və mexaniki avadanlıqlarının sabit iş rejiminə gətirilməsi və bundan sonrakı istismarı üçün normal vəziyyətin yaradılması idi ki, bu da artıq reallaşıb.

Ümumi su tutumu 9,5 milyon kubmetr (faydalı həcmi 9 milyon kubmetr), hündürlüyü 25 metr olan Aşağı Köndələnçay su anbarı isə 1980-ci ildə istismara verilib. Burada daş örtüklü torpaq bəndin yuxarı byefində çökmüş daş örtüyü bərpa olunub, drenaj sistemi və nəzarət ölçü cihazları quraşdırılıb, qülləli suburaxıcının yükdaşıyan elementlərinin dəmir-beton konstruksiyaları, dib borusunun bütün mexaniki və qaldırıcı avadanlıqları, qurğunun estakadası, metal və beton konstruksiyaları və digər avadanlıqları yenidən qurulub, yarımstansiya və elektrik xətti bərpa olunub, Quruçay üzərində suqəbuledici qurğu tikilib. Quruçaydan gələn sular bu anbara yönəldiləcək.

Bəli, Azərbaycan öz torpağını yağılardan azad etməyi də, onu cənnətə çevirməyi də bacarır. İndi heç kim, heç vaxt çaylarımızın axarını dəyişə bilməz! O cümlədən Köndələnçayın da. İndi Köndələnçay bağlara bar, çöllərə bərəkət, ellərimizə ruzi, var-dövlət gətirəcək.

Flora SADIQLI,
"Azərbaycan"

Azərbaycan. - 2024.- 15 may, № 100.- S.7.